

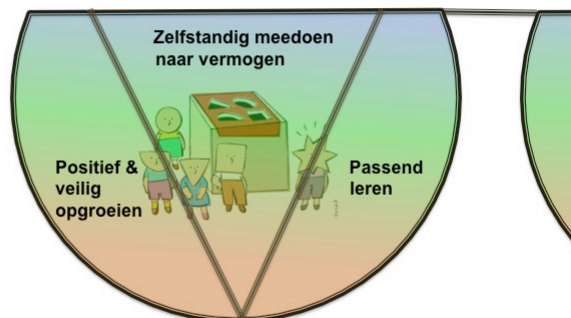

Uw multifocale bril

Over de heg kijken

In mijn mijn artikel 'Samenwerken met het oog op onze jeugd' (zie hiervoor: www.quantanpm.nl/tips&tools) beschrijf ik hoe van professionals in onderwijs, sociaal domein en gemeenten als gevolg van de komst van passend onderwijs en de transities in het sociale domein, wordt gevraagd breder naar kinderen en jeugdigen te kijken. Niet alleen met het oog op bijvoorbeeld onderwijs, maar met aandacht voor alle factoren die veilig en positief opgroeien kunnen belemmeren of bevorderen. Het blikveld van de specialist wordt ingewisseld voor dat van de generalist. Dit betekent dat van de specialisten in onderwijs, welzijn, (jeugd)zorg en participatie wordt gevraagd oog te hebben voor de signalen van alle (individuele, sociale en maatschappelijke) problematieken ongeacht de oorsprong die deze hebben: wat overkomt dit kind of deze jeugdige in de klas, op school, thuis, in de buurt, de wijk, of bijvoorbeeld bij de hobby- en sportclub? Van professionals wordt met andere woorden gevraagd de multifocale bril te dragen die scherp zicht biedt op de domeinen onderwijs, welzijn, jeugdhulp, zorg en participatie. Dit betekent oog hebben voor andere problematieken die hun oorsprong hebben op plaatsen waarvoor "wij" vroeger niet of nauwelijks aandacht hadden. Vanuit een bredere vraag. Wat stimuleert of staat in de weg van passend onderwijs, positief en veilig opgroeien, meedoen naar vermogen?

De multifocale bril maakt het mogelijk om dichtbij én veraf goed te kunnen zien. Multifocale glazen bestaan uit een leesgedeelte en een gedeelte om goed mee in de verte te kunnen kijken. De overgang tussen deze delen is heel vloeiend, er zijn geen randen. Dus ook tussen ver en dichtbij is het beeld haarscherp.

Figuur 1. De multifocale bril

Beetpakken en loslaten

Het gaat er om dat de persoonlijke en professionele commitment van professionals deze bredere zienswijze omarmd. Waar het niet om gaat is dat professionals "op elkaars stoel gaan zitten". Onderwijsprofessionals doen er bijvoorbeeld goed aan de stoel van de jeugdzorgprofessional, de gezinscounselor of de arts te mijden. Jeugdzorgprofessionals gaan niet in de schoenen staan van de leerkracht of de (intern) begeleider van een school. Het is met andere woorden zeker niet de bedoeling altijd de verantwoordelijkheid te nemen voor het vinden van een oplossing. De eigen verantwoordelijkheid blijft voorop staan. En dat betekent oppakken wat volgt uit deze verantwoordelijkheid als onderwijs-, welzijns-, jeugdhulpverlenings-, zorg- of participatieprofessional en al het andere doorgeven en loslaten. Dat laatste vanzelfsprekend pas nadat follow up door de juiste professional verzekerd is. Waar het wél om gaat is niet blind te zijn voor andere signalen dan de gebruikelijke, die van oudsher alle aandacht krijgen, deze beet te pakken, door te zetten naar de andere partners in de keten en los te laten. Het gaat na signalering telkens weer om het antwoord op de vraag: 'Voor wie is dit signaal noodzakelijke informatie en wie is op basis hiervan aan zet?'

Kijken in drie windrichtingen

Wat ook de noemer is waaronder het gebeurt, Integraal Kind Centrum (IKC), Brede School, Centrum voor Jeugd en Gezin, Wijkteam, Sociaal Team, Jeugdhulp, Welzijn, Zorg, of ..., professionals werkzaam in verschillende domeinen zullen elkaar over en weer steeds vaker proactief benaderen. Het werken in bredere, multidisciplinaire teams zal terrein winnen. Dit als direct gevolg van de komst van passend onderwijs en de transities in het sociale domein. Vooral de wens om te komen tot 'één burger, één gezin, één kind, één integraal plan' zal hierin leidend zijn. Dit kan immers enkel lukken wanneer sprake is van goed geregisseerde effectieve samenwerking van alle betrokkenen. Samenwerking waarin de domeinen onderwijs, welzijn, jeugdhulp, zorg en participatie wel worden onderscheiden, maar niet gescheiden.

Dit vraagt van alle betrokken professionals dat zij in drie windrichtingen kunnen kijken. In de eerste plaats vanzelfsprekend het eigen professionele referentiekader. Dit kader omvat een kernvisie, rollen en vaardigheden, methoden en instrumenten en tot slot antwoorden en oplossingen. Zoals beschreven door Van Delden (1991¹):

- een coherente kernvisie op problemen en oplossingen in het vakgebied die structuur geeft aan de beroepskennis;
- de beschikking over methoden en instrumenten om de problemen in kaart te brengen en om oplossingen te realiseren;
- de persoonlijke rollen en vaardigheden van professionals om kennis over te dragen en te communiceren met onder meer klanten, cliënten, patiënten, kinderen en hun ouders of verzorgers en andere professionele disciplines;
- het vermogen om antwoorden en oplossingen af te leveren in een hanteerbare vorm voor de gebruikers.

In de tweede plaats wordt van alle professionals gevraagd om kennis en een goed begrip te hebben van de referentiekaders van de collega's uit de andere domeinen. Vanuit welke kernvisie werken zij? Over welke methoden en instrumenten beschikken zij en welke antwoorden en oplossingen zijn hierdoor mogelijk?

Figuur 2. Kijken en handelen in drie windrichtingen

¹ Professionele organisaties, Vernieuwen onder druk, Delden P.J. van (Uitgeverij Atlas Contact B.V. 1991)

Tot slot wordt gevraagd om de wereld van het kind of de jeugdige te zien, de bredere ontwikkelingsperspectieven die het gevolg zijn van de ambities 'veilig en positie opgroeien', 'passend leren' en 'meedoen naar vermogen' en wat de realisatie hiervan vraagt. Dit niet alleen vanuit het eigen domeinperspectief, maar ook vanuit de andere domeinen.

Dit is geen kennisprobleem

In deze zin worden professionals gevraagd die specialist zijn in het eigen domein en generalist voor wat betreft de andere domeinen. Nodig zijn een gedegen kennis en een goed begrip van de werking van "het volledige speelveld". En dat reikt heel wat verder dan kennis van de sociale kaart van gemeenten.

Wat mij betreft is het verwerven van de vereiste kennis echter niet de grootste uitdaging. Het gaat hier om een gevraagde nieuwe professionele attitude. Een houding waarvan de spil is een grote behoefte om 'over de heg te kijken' en moeite te willen doen om de werelden van de collega's uit de andere domeinen goed te begrijpen. En op basis hiervan, vanuit dit wederzijdse begrip, te willen komen tot effectieve samenwerking. De gewetensvraag is telkens weer voor iedere professional, 'wil ik dit en doe ik alles wat hiervoor nodig is?'.